O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI

"TASDIQLAYMAN"
Chirchiq davlat pedagogika
universiteti rektori
G.I. Muxamedov
____
2023 __________

BOLALARNING IJTIMOIY MOSLASHUVI O'QUV DASTURI

Bilim sohasi:	100000 – Ta'lim
Ta'lim sohasi:	110000 – Ta'lim
Ta'lim yo'nalishi:	60110200-Maktabgacha ta'lim.

Chirchiq – 2023

Fan/modul kodi BIM107		O‘quv yili 2023-2024	Semestr 1	ECTS - Kreditlar 6	
Fan/modul turi Majburiy		Ta’lim tili O‘zbek/rus		Haftadagi dars soatlari 6	
1.	Fanning nomi		Auditoriya mashg‘ulotlari (soat)	Mustaqil ta’lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Bolalarning ijtimoiy moslashuvi		60	120	180

2. I. Fanning mazmuni.

Fanni o‘qitishdan maqsad – gumanitar bilishning sohasi sifatida ijtimoiy pedagogika, uning ob`ekti, tadqiqot predmeti va asosiy kategoriyalari haqida nazariy bilim berish;

Bolani ijtimoiylashtirishning asosiy omillari va qonuniyatlari haqida yahlit tasavvurlarni shakllantirish. Ijtimoiy pedagogik faoiyatning o`ziga hosliklari va uning gumanistik yo`nalganligini yoritib berish. Turli toifadagi bolalar bilan ijtimoiy-pedagogik faoliyat olib borishning asosiy metod va shakllarini o`rganish yoritib beriladi.

Fanning vazifalari--ijtimoiy pedagogikaning jamiyat hayotidagi, ta`lim-tarbiya jarayonidagi ahamiyati to’grisida ma’lumotlar berish.

Jamoada ijtimoiy ishlarni rejalashtirish, pedagogik sosiologiya metodlaridan unumli foydalanish malakalari bilan qurollantirish.

II. Nazariy qism (ma’ruza mashg‘ulotlari)

II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. Ijtimoiy rivojlanishning nazariy asoslari.

Ijtimoiy rivojlanishning tushunchasi va predmeti. Ijtimoiy pedagogikaning fan sifatida *mustaqil ilmiy sohaga aylanishi tarixi.* Ijtimoiy rivojlanishning pedagogik-psixologik asoslari, ijtimoiylashtirishning omillari (tashqi va ichki omillar) va ijtimoiy rivojlanishning mehanizmlari masalalarining yoritilishi.

2-mavzu. Sosium va bola shaxsi .

Bolalik insonning ijtimoiy hayot meyyorlarini egallay boshlash davri hamda ijtimoiy institutlarning bola rivojlanishidagi o`rni.
Mahalla – bola ijtimoiylashuvning an’anaviy omili sifatida. Dinning sotsium sifatidagi o`rni haqidagi ma’lumotlar yoritiladi.

3-mavzu.Tarbiya ijtimoiylashuv omili sifatida.Tarbiya tamoyillari.

Tarbiya ijtimoiylashuv omili sifatida. Ta’lim-tarbiyaning insonparvarlik tamoyili. Tarbiyaning tabiat bilan uyg‘unligi tamoyili.Tarbiyaning madaniyatga muvofiqlik tamoyili. Ijtimoiy hamjamiyat va hamkorlik tamoyili.

4-mavzu. Bolalarni ijtimoiy-axloqiy tarbiyasida maktabgacha ta`lim tashkiloti va oilaning roli

Oila – shaxs ijtimoiylashuvining muhim omili sifatida. Jamiyatda oilaning tuzilishi va funksiyalari. Maktabgacha ta'lim tashkiloti va oilaning o'zaro hamkorlik ish shakllari. Ota-ona qaramogida bo`lmagan bolalar Kattalar va bolalar o'rtasidagi o'zaro munosabatlarning vazifalari, shakl va metodlari.

5-mavzu. Maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy rivojlanishi amaliyoti

Bolalarning ijtimoiy rivojlantirishida maktabgacha ta'lim tashkiloti tajribasini o'rganish. Maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy rivojlanish darajasini o'rganish. Maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy rivojlanishi bo'yicha tavsiyalarni ishlab chiqish metodikasi. Maktabgacha yoshdagi bolalarda hissiyotlarning rivojlanishi.

6-mavzu. Ijtimoiy ta`lim shaxs ijtimoiylashuvi omili sifatida

Bolalar ijtimoiylashuvida tarbiyachining roli. Ijtimoiy kompetensiya – bola rivojlanishining asosi sifatida. Ijtimoiy ta'limning shaxslilik sifatlarini shakllantirish, shaxslararo munosabatlar tajribasini o'zlashtirishdagi o'rni va ahamiyati.

7-mavzu. Maktabgacha yoshdagi bola ijtimoiy ta'lim ob'ekti va subyekti sifatida

Maktabgacha yosh davrida shaxslilik xususiyatlarining namoyon bo'lishi. Maktabgacha ta'limning maxsus ijtimoiy tashkilot sifatidagi funksiyalari.
Rivojlanishning ijtimoiy xususiyatlari, maktabgacha yoshdagi asosiy neoplazmalar.

8-mavzu. Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyalanuvchilarida ijtimoiy tajribani shakllantirish

"Ijtimoiy tajriba" tushunchasi va uning tarkibiy qismlari. Ijtimoiy bilim, ko'nikma va fikrlash usullari. me'yorlar va odatlar. Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy axloqiy xatti-harakatlar va tajribani shakllantirish.

9-mavzu. Ijtimoiy rivojlanishida pedagogik faoliyat metodlari va texnologiyalar

Ijtimoiy rivojlanishida pedagogik faoliyat metodlari va texnologiyalar. Ijtimoiy rivojlanishda pedagogik trening o'tkazish hususiyatlari.Maktabgacha yoshdagi bolalarda muloqotchanlikni shakllanishiga yordam beruvchi o'yinlar.

10-mavzu. Bola rivojlanish sohalari kompetensiyalari

Jismoniy rivojlanish va sog'lom turmush tarzini shakllantirish. Ijtimoiy-hissiy rivojlanish sohasi kompetensiyalari. Nutq, muloqot, o'qish va yozish malakalari sohasi kompetensiyalari. Bilish jarayonining rivojlanishi sohasi kompetensiyalari. Ijodiy rivojlanish sohasi kompetensiyalari.

11-mavzu. Maktabgacha yoshdagi bolaning rivojlanishida ijtimoiy muhitning ta'siri

Maktabgacha yoshdagi bolaning rivojlanishi va ijtimoiy muhit. Deviant xulq-atvor tushunchasi. Deviant xulq-atvor turlari. Deviasiya konsepsiyalari.
Bolalarda xulq-atvor madaniyatini shakllantirish. Bolaning shaxsiyatini tuzatish jarayonidagi ta`lim haqida.Ijtimoiy faollikni rivojlantirishga qaratilgan ta`sir usullari haqida ma`lumot beriladi.

12-mavzu. Maktabgacha yoshdagi bolaga individual pedagogik yordam ko'rsatish

"Individual pedagogik yordam" tushunchasi va uni maktabgacha ta'lim tashkilotlarida amalga oshirishning o'ziga xos xususiyatlari. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida individual pedagogik yordamni tashkil etish mazmuni. Bolaining shaxsiy resurslarini oshirishga imkon beruvchi rivojlantiruvchi vaziyatlarni tashkil qilish usuli.

13-mavzu. Bolalarda o'zini anglash va muomala madaniyatini tarbiyalash

Maktabgacha yoshdagi bolalarning tengdoshlar guruhi bilan hamkorligi. Tengdoshlari bilan muloqotni rivojlantirish shartlari. Bolalarga kommunikativ ta'sir o'tkazish usullarini o'rgatish metodikasi.

14-mavzu. Maktabgacha ta'lim tashkilotida ijtimoiy pedagogik faoliyatning bolalar moslashuv ko'nikmalarini shakllantirishdagi o'rni.

Bolalarning moslashuv jarayonini to'gri va samarali tashkil etishda pedagogning o'rni.Moslashish davrida bola xulqining o'ziga xos individual xususiyatlari.
Maktabgacha ta'lim tashkilotida maxsus uyushtirilgan tadbirlar va o'yinlar vositasida ijtimoiy tajribani shakllantirish.

15-mavzu. Bolalar bogchasida psixologik-ijtimoiy yordam. Bolalar bogchasi va oila

Bolaning bogchaga moslashishi davrida oilaning o'rni.Bolaning bogchaga moslashishi davri qiyin kechishining sabablari. Bolalarni bogchaga qabul qilishni

tashkil etish.

III. Seminar mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Seminar mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1.Ijtimoiy rivojlanishning nazariy asoslari
2.Sosium va bola shaxsi .
3.Tarbiya ijtimoiylashuv omili sifatida.Tarbiya tamoyillari.
4.Maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy rivojlanishi,iIjtimoiy-qadriyat va me'yorlarni shakllantirish
5. Maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy rivojlanishi amaliyoti
6. Ijtimoiy ta`lim shaxs ijtimoiylashuvi omili sifatida
7.Maktabgacha yoshdagi bola ijtimoiy ta`lim ob`ekti va subyekti sifatida
8.Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyalanuvchilarida ijtimoiy tajribani shakllantirish
9.Ijtimoiy rivojlanishida pedagogik faoliyat metodlari va texnologiyalar
10.Bola rivojlanish sohalari kompetensiyalari
11.Maktabgacha yoshdagi bolaning rivojlanishida ijtimoiy muhitning ta'siri
12.Maktabgacha yoshdagi bolaga individual pedagogik yordam ko'rsatish
13.Bolalarda o'zini anglash va muomala madaniyatini tarbiyalash
14.Maktabgacha ta'lim tashkilotida ijtimoiy pedagogik faoliyatning bolalar moslashuv ko'nikmalarini shakllantirishdagi o'rni.
15.Bolalar bogchasida psixologik-ijtimoiy yordam. Bolalar bogchasi va oila

Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'limni baholash – bu talabalarning jamoaviy tartibda va yakka tartibda berilgan amaliy loyihalarni bajarishlari orqali amalga oshiriladi. Bunda har bir talabaga bitta jamoaviy loyiha va ikkita yakka tartibda bajariladigan loyiha beriladi. Talaba berilgan loyihaning maqsad va vazifalarini, mohiyatini tushungan holda qo'yilgan masalani o'rganib, izlanishlar olib boradi. Olingan natijalarni tahlil qilib, hulosalari bilan taqdimotlar tayyorlab himoya qiladi. Ishchi fan dasturida loyihalarning soni, mavzusi, mazmuni bajarish usullari va topshirish muddatlari to'liq ochib beriladi.

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Ijtimoiy rivojlanishning nazariy asoslari.
2.Ijtimoiy pedagogikaning fan sifatida mustaqil ilmiy sohaga aylanishi tarixi.
3.Ijtimoiylashtirishning omillari (tashqi va ichki omillar)
4.Ijtimoiy rivojlanishning mehanizmlari.
5. Sosium va bola shaxsi .
6. Ijtimoiy institutlarning bola rivojlanishidagi o`rni.
7.Mahalla – bola ijtimoiylashuvning an'anaviy omili sifatida.
8. Dinning sotsium sifatidagi o`rni.
9.Tarbiya ijtimoiylashuv omili sifatida.Tarbiya tamoyillari.

10.Tarbiya ijtimoiylashuv omili sifatida.
11. Ta'lim-tarbiyaning insonparvarlik tamoyili.
12.Tarbiyaning tabiat bilan uyg'unligi tamoyili.
13.Tarbiyaning madaniyatga muvofiqlik tamoyili.
14.Ijtimoiy hamjamiyat va hamkorlik tamoyili.
15.Bolalarni ijtimoiy-axloqiy tarbiyasida maktabgacha ta'lim tashkiloti va oilaning roli
16.Oila – shaxs ijtimoiylashuvining muhim omili sifatida.
17.Jamiyatda oilaning tuzilishi va funksiyalari.
18.Maktabgacha ta'lim tashkiloti va oilaning o'zaro hamkorlik ish shakllari.
19.Ota-ona qaramogida bo`lmagan bolalar.
20. Kattalar va bolalar o'rtasidagi o'zaro munosabatlarning vazifalari, shakl va metodlari.
21.Maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy rivojlanishi amaliyoti
22. Maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy rivojlanishi bo'yicha tavsiyalarni ishlab chiqish metodikasi.
23.Maktabgacha yoshdagi bolalarda hissiyotlarning rivojlanishi
24.Ijtimoiy ta`lim shaxs ijtimoiylashuvi omili sifatida
25.Bolalar ijtimoiylashuvida tarbiyachining roli.
26.Ijtimoiy kompetensiya – bola rivojlanishining asosi sifatida. 27.Maktabgacha yoshdagi bola ijtimoiy ta'lim ob'ekti va subyekti sifatida
28.Maktabgacha yosh davrida shaxslilik xususiyatlarining namoyon bo'lishi.
29.Rivojlanishning ijtimoiy xususiyatlari, maktabgacha yoshdagi asosiy neoplazmalar.
30.Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyalanuvchilarida ijtimoiy tajribani shakllantirish
31."Ijtimoiy tajriba" tushunchasi va uning tarkibiy qismlari.
32.Ijtimoiy rivojlanishida pedagogik faoliyat metodlari va texnologiyalar
33.Ijtimoiy rivojlanishda pedagogik trening o'tkazish hususiyatlari.
34. Bola rivojlanish sohalari kompetensiyalari
35. Maktabgacha yoshdagi bolaning rivojlanishida ijtimoiy muhitning ta'siri
36. Deviant xulq-atvor tushunchasi.Deviant xulq-atvor turlari. Deviasiya konsepsiyalari.
37.Ijtimoiy faollikni rivojlantirishga qaratilgan ta`sir usullari haqida ma`lumot beriladi.
38.Maktabgacha yoshdagi bolaga individual pedagogik yordam ko'rsatish
39."Individual pedagogik yordam" tushunchasi va uni maktabgacha ta'lim tashkilotlarida amalga oshirishning o'ziga xos xususiyatlari.
40. Bolaining shaxsiy resurslarini oshirishga imkon beruvchi rivojlantiruvchi vaziyatlarni tashkil qilish usuli
41. Bolalarda o'zini anglash va muomala madaniyatini tarbiyalash
42.Maktabgacha yoshdagi bolalarning tengdoshlar guruhi bilan hamkorligi. Tengdoshlari bilan muloqotni rivojlantirish shartlari.
43.Bolalarga kommunikativ ta'sir o'tkazish usullarini o'rgatish metodikasi.
44.Maktabgacha ta'lim tashkilotida ijtimoiy pedagogik faoliyatning bolalar

	moslashuv ko'nikmalarini shakllantirishdagi o'rni. 45.Bolalarning moslashuv jarayonini to'gri va samarali tashkil etishda pedagogning o'rni.Moslashish davrida bola xulqining o'ziga xos individual xususiyatlari. 46.Maktabgacha ta'lim tashkilotida maxsus uyushtirilgan tadbirlar va o'yinlar vositasida ijtimoiy tajribani shakllantirish. 47. Bolalar bogchasida psixologik-ijtimoiy yordam. Bolalar bogchasi va oila 48.Bolaning bogchaga moslashishi davrida oilaning o'rni. 49.Bolaning bogchaga moslashishi davri qiyin kechishining sabablari. 50.Bolalarni bogchaga qabul qilishni tashkil etish.
3.	**VII. Ta'lim natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)** **Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:** **(bilim)** -ijtimoiy pedagogika umumiy pedagogikaning tarkibiy qismi ekanligi; -ijtimoiy pedagogikaning jamiyat hayotidagi ahamiyati; -ijtimoiy pedagogikaning ta`lim-tarbiya jarayonidagi ahamiyati to`grisida; -ijtimoiy pedagogikaning tibbiy-psixologik asoslari; -ijtimoiy pedagogikaning madaniy-tarihiy etnografik va falsafiy negizlari; -pedagogiik jamoada muhit, pedagogning ijtimoiy portreti; -mahallada va jamoada ijtimoiy ishlarni rejalashtirish; -ijtimoiy pedagogika metodlaridan unumli foydalanish; -qariyalarga,tarbiyasi o`gir va huquqbuzar bolalarga xizmat ko`rsatish; yoshlarni kasb tanlashga yo`llash malakasiga ega bo`lishi kerak. **Kurs natijasiga ko'ra ega bo'ladigan kompetensiyalar (KK):** -bolalarning ijtimoiy moslashuvi fani bo'yicha olingan bilim, ko 'nikma va malakalarini turli vaziyatlarda qo 'llay olish; -talabalarda ijtimoiy pedagogik tadqiqot ko`nikma va malakalarini shakllantirish; -maktabgacha yoshdagi bolalar ijtimoiylashuvi mexanizmlarini egallash; -ta'lim samaradorligini oshirish uchun pedagogik ijtimoiy pertseptsiyani rivojlantirish kompetentsiyalariga ega bo'lishi kerak. **(KK-1)**; **Malakalarga ega bo'lishi kerak;** -turli yoshdagi bolalar ijtimoiy moslashuvi haqida egallangan bilim, ko'nikma va malakalarni qo 'llay bilishi kerak.
4.	**VIII. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:** • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual loyihalar; • jamoa bo'lib ishlash va hioya qilish uchun loyihalar

5.	**IX. Kreditlarni olish uchun talablar:** Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to‘la o‘zlashtirish, tahlil natijalarini to‘g‘ri aks ettira olish, o‘rganilayotgan jarayonlar va tushunchalar haqida mustaqil mushohada yuritish, joriy va oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo‘yicha variantlar asosida yozma topshiriqlarni bajarishi zarur.
6.	**X. Asosiy adabiyotlar:** 1 А.В. Мудрик “Социальная педагогика” Москва Просвещение 2005 - 300 с. 2.Xurvaliyeva T.L. Jo‘rayeva S.N Ijtimoiy psixologiya. – Toshkent. Malik Print. 2022. 3.Z.S.Teshabayeva “Bolangiz bogchaga tayyormi” uslubiy qo‘llanma T: MALIK PRINT 2020 y 4.Egamberdieva N.M. Ijtimoiy pedagogika. Toshkent: A.Navoiy nomidagi O‘zbekiston Milliy kutubxonasi nashriyoti, 2009. 5.Quronov M.Bolam baxtli bo‘lsin, desangiz.. ota-onalar uchun.-T.: «Ma'naviyat», 2013. **XI. Qo‘shimcha adabiyotlar** 1.O.Xasanboeva va boshq. Oila pedagogikasi. T.: “Aloqachi”, 2007 y. 2. “Bolangiz maktabga tayyormi?” metodik qo’llanma. T:, 2001. 3. F.Qodirova, Sh.Toshpo’latova, M.A’zamova. “Maktabgacha pedagogika”.-T., “Ma’naviyat”, 2013 4. Sh.Shodmonova. Maktabgacha ta’lim pedagogikasi. Fan va texnologiY. -T:, 2008. 5. M.Sh.Nurmatova, Sh.T.Xasanova, D.E.Azimova. Ustaxonada amaliy mashg’ulot. Toshkent 2010. Cho’lpon nashriyoti. 4.Ilk qadam” davlat o`quv dasturi. T.: 2022. /takomillashtirilgan ikkinchi nashr/.Raxmonqulova Z.A., Fayzullaeva M., Maktabgacha yoshdagi bolalarni atrof-muhit bilan tanishtirish (ilk, kichik, o`rta guruhlar uchun). T.: 2015. 5.Amirova. G.A., va boshq. Maktabgacha ta’lim muassasalarida applikatsiya mashg’ulotlari. T.: 2014. 6.Maktabgacha tarbiya pedagogikasi. V.I.Loginova, P.G.Samorukovalar tahriri ostida. T.: O`qituvchi. 1991. 7.Sakulina N.P. Risunok, applikatsiya, rabota s glinoy v detskom sadu. M.: Prosveщenie. 1993. 8.M.Nurmatova, SH.Xasanova. D.Azimova. Ustaxonada amaliy mashg’ulot. «Cho`lpon». T.., 2010 y.

	Axborot manbalari http://www.edu.uz–O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligi sayti. http:www.uzedu.uz – O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi vazirligi sayti. http://www.gov.uz– O‘zbekiston Respublikasi xukumati portali. www.pedagog.uz www.cspi.uz www.pedagog.uz www.edu.uz www.natlib.uz (A.Navoiy nomidagi O‘z.MK) www.ziyonet.uz - Ziyonet axborot-ta’lim resurslari portali
7.	**Chirchiq davlat pedagogika universiteti tomonidan ishlab chiqilgan va universitet Kengashining 2023 yil “29” 08 dagi qarori bilan tasdiqlangan**
8.	**Fan/modul uchun ma’sul:** Z.S.Teshabayeva CHDPU, “Maktabgacha ta’lim metodikasi” kafedrasi dotsenti, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori,(PhD).
9.	**Taqrizchilar:** T.L.Xurvaliyeva- CHDPU “Maktabgacha ta’lim metodikasi” kafedrasi professori pfd (DSc) G.A.Gaynazarova – TDPU “Maktabgacha ta’lim metodikasi” kafedrasi dotsenti, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori,(PhD)